

75 ÉVE JELENT MEG SZAKMAI IRODALMUNK EGYIK LEGJELENTŐSEBB KÖNYVE

Fekete Lajos és Blattny Tibor: Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a magyar állam területén című mű 1913-ban látott napvilágot. A kétkötetes könyv adatainak gyűjtésében szinte az egész magyar erdésztszadalom részt vett. Feldolgozása, kiadásának előkészítése évekig eltartott, de végül olyan mű készült el, amely külföldön mindmáig az egyik legtöbbet idézett szakkönyvünk.

Magyarországon Fekete Lajos (1876), külföldön pedig az Erdészeti Kísérleti Állomások Nemzetközi Szövetsége (1893) egyaránt szorgalmazta az erdészeti szempontból jelentős fák vízszintes és függőleges elterjedésének megállapítását. A magyar földművelésügyi kormány 1897-ben miniszteri rendelettel (37 046) I/1. (1897. F. M.) vetette meg a munkák alapjait. A Fekete Lajos és a selmeci akadémia által összefogott, irányított munka jelentős részét legelőször — a adott segédlet alapján — az önkéntes észlelők végezték. A munka azonban sem ütemét, sem pedig a megkívánt pontosságot tekintve nem haladt az előzetes elképzeléseknek megfelelően. *Ambrózy (-Migazzi) István* a Parlamentben 1899-ben is szorgalmazta az ügyet, míg nem 1900-tól kezdődően erdőhivatalonként (az év egy bizonyos időszakában) egy-két erdész csak ezt a munkát végezte. A szakszerűséget segítette az is, hogy évenként kimondottan csak növényföldrajzi megfigyeléseket ellátó erdőmérnököket is bíztak meg, többek között *Fekete Zoltánt, Pászthy Ferencet, Roth Gyulát* és *Zügen Nándort*. 1904-ben már mintegy 35 ezer adat állt rendelkezésre, aminek a feldolgozására, pontosítására újra csak nagyobb erőket kellett igénybe venni. Az 1906. évtől Fekete Lajos — nyugalmazott egyetemi tanárként — és Blattny Tibor teljes egészében ennek a munkának szentelte idejét. 1908-tól a korábbi adatok felülvizsgálata, illetve a fajok vízszintes elterjedésének megállapítása folyt. Ez utóbbi munkában kiemelten fontos volt az erdészeti hatóságok adatgyűjtése is, azaz a községhatárokénti összeírások.

Mіндеzen előkészítések után — az 1908-ban a földművelésügyi miniszterhez felterjesztett első eredményekről szóló jelentést követően — összeállt a nagy mű. Igaz, a nyomdába adása során (1912-ben is) kellett még kiegészítéseket, pontosításokat tenni, de a fényképek, a színes térképmelléletek nyomdai munkái folyamatosan készülhettek.

A M. KÖR. FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTER KIADVÁNYA

AZ ERDÉSZETI JELENTŐSÉGŰ

FÁK ÉS CSERJÉK ELTERJEDÉSE

A MAGYAR ÁLLAM TERÜLETÉN

A M. KÖR. FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTER BEJELŐLÉSÉVEL

FEKETE LAJOS MINISZTERI TANÁRSÁG ALI-ELMAGASZOTT FŐISKOLAI TANÁR TUDJOS. ALATTI TUDJOS. ERDÉSZETI NÖVÉNYTUDOMÁNYI MEGFIGYELÉSEK ADATÁNAK FELHASZNÁLÁSÁVAL

IRTÁK

FEKETE LAJOS és BLATTNY TIBOR

10 TERHEVEL, TIZENHATÓR MUNKELKŐLTETEL, ÉS SZÁZÖR SZÖVEGNYOMATI KÖRÖSSZ.

ELSŐ KÖTET

BEJELŐLÉS

JÓRGEIS AUGUST ÖVEGYE ÉS FIA KÖNYVNYOMDÁJA

1913

A kétkötetes mű első kötetében a szöveges részek, illetve a fényképek, míg a második kötetben a táblázatok, grafikonok és térképmelléletek kaptak helyet. A bevezetés után az első fejezetben a csaknem ötven fajaj, illetve erdészeti szempontból jelentős cserje vízszintes elterjedését adták meg. A második fejezetet a fajok magassági elterjedésének szentelték. Ebben a részben az ország — *Jankó János* által beosztott — 14 nagyobb földrajzi egysége szerint haladva adták meg a megfigyelt fák elterjedését. A tengerszint feletti magasságon kívül figyelemmel voltak a kitettségére, illetve a fák állományában, illetve szórványként való előfordulására is. Az összegyűjtött, megfigyelt adatokat mindig összevetették a szakirodalmi forrásokkal is.

A harmadik és negyedik fejezetben a számértékekből levonható következtetéseket, összehasonlításokat közölték. Érdekes eredmények születtek a klímának, talajalkotó közetnek, kitettségnek stb. elterjedésre vonatkozó hatásáról. „Az erdőtáj átalakulása” című ötödik fejezetben az emberi tevékenység természet-átalakítását hangsúlyozták. Külön írtak

— a területet legjobban ismerő szakemberek közreműködésével — a homok- és karsztfásításokról.

A kötet utolsó, hatodik fejezetében a korábbi, német szerzők tollából származó munkákat pontosították, szembeszálltak egyes megállapításaikkal, pontatlan megfigyeléseikkel. Ez annál is inkább fontos volt, mert az Erdészeti Kísérleti Intézetek Nemzetközi Szövetsége VII., a terv szerint hazánkban tartandó kongresszusára a mű német nyelven is megjelent.

„Az erdészeti növényföldrajzi megfigyelések célja — írták a könyv bevezetőjében —: az erdészeti és erdészeti növénytani tekintetben nevezetesebb fa- és cserjefajok elterjedését, különösen pedig őshonosságának hatásait a Magyar Állam területén úgy kitüntetni, hogy a szám- és térképbeli adatokat a tudomány és a gyakorlat embere egyaránt felhasználhassa.” Az erdészeti kezelésben, mesterséges beavatkozásban (erdőtelepítések, visszatelepítések, származási kísérletek stb.) alkalmazását segítette az egyes fa-

fajok elterjedésére vonatkozó eredmények csoportosítása, összefoglalása. Ugyanakkor a műben egy nagyon fontos erdő- és erdészettörténeti felismerést is kifejtettek. Nevezetesen azt, hogy Magyarországon a legfontosabb fajok egy része elterjedésének alsó határát a századfordulóra a kultúra előrehaladása már jórészt elmosta, visszavonhatatlanul megsemmisítette. A felső határát is megváltoztatta az értékes fajok kitermelése, az erdőhatár — például a havasi legelők általi — lejjebb szorítása stb. Tehát az utolsó pillanatban sikerült jó néhány fajaj természetes elterjedésének határait rögzíteni. Ezzel is örökbecsű művet alkotva a Kárpát-medence egykori természetes növénytakarójának meghatározásában.

A 75 évvel ezelőtt kiadott munka ma is hasznos olvasmánya, forrása lehet erdésznek, botanikusnak, természetvédelmi szakembernek egyaránt. A könyv pedig a nemzetközi összehasonlítás, egybevetés próbáját is évtizedek óta állja.

Dr. Oroszi Sándor

MAJER ANTAL: Fenyves a Bakonyalján (AKADÉMIAI KIADÓ, Budapest, 1988)

Mi sem felemelőbb, mint, hogy egy fiatal szakember a gyakorlatában akad össze egy talányos kérdéssel, ez egy életen át foglalkoztatja és a közben szerzett tudás, célirányult kutatás révén végül is eljut a megoldásig. Ilyenről tudósít most *Majer Antal* „Fenyves a Bakonyalján” című újabb műve.

Előbb csak csodálója, majd kezelője, később kutatója volt a „Fenyőfői homokvidék” kistájnak, ahol az örökzöld homoki fenyves élesen elkülönül a Bakony lombtengerében. A kezelés a táj sajátosságainak mélyebb megismerését jelentette. A kutatás pedig sokkal szélesebb területet, az egész országot fogta át. Közismertek a szakmában Majer növénytani, növénytársulási, erdőtipológiai tanulmányai, egész munkássága, amelyekkel egyik fő alapozója lett a sokat emlegetett „erdőművelési aranykor”-unknak. Nélkülözhetetlenek voltak ezek az ismeretek a fenyőfői esetben is és a könyv iskolapéldája annak, hogy milyen felszereltséggel, milyen módon kell és lehet csak egy adott erdőgazdasági kérdés megoldásához fogni. Hogy a termőhely-fajafajadottság együttesébe mekkora mélységig kell lehatolni ahhoz, hogy a kutatás tudományos rangot érjen el és a gyakorlati gazdálkodás számára végül is megbízható következtetések juthasson. És milyen haszonnal jár a hely- és állománytörténet iránymutatásaira is figyelni.

A felkészülés 300 oldala után alig 10%-nyi, de a tájon gazdálkodó részére a leg súlyosabb mondanivalót tartalmazó, a megoldást jelentő gazdálkodási útmutatás. Részletesen kitér az erdőösztésre, az erdőnevelésre, fahasználatra, az erdővédelemre és a tájon különleges jelentőségű természetvédelemre. A könyvet végül a nagy sikoly zárja — jajszó — vakondként gyökereket turó bauxitbányászathoz!

A Bakony tisztaságairól szóló mellé méltóan sorol Majer Antal mostani könyve egyik díszül erdészeti szakirodalmunknak. Köszönet és elismerés illeti érte a vállalkozó AKADÉMIAI KIADÓ-t is.

Jérôme René